

Tarvitsemme renessanssin – huomioita Ville Kylätaskun tuotannosta

kaikki virtaa, mikään ei pysy paikallaan

Taiteista puhutaan ja kirjoitetaan usein mutkikkaasti ja kierrellen, ikään kuin suoruus ja selkeys latistaisivat taideteosten arvoa. Ajattelen itse, että tällaista riskiä ei ole. Jos taideteoksista onnistutaan sanomaan jotakin kiinnostavaa, niihin saadaan uusia näkökulmia ja siten kokemus niistä rikastuu. Mutta edes latteat sanalliset huomiot eivät voi ottaa mitään pois teosten itsenäisestä arvosta, silloin ne seisovat joka tapauksessa omillaan.

Niinpä koetan olla suora ja selkeäsanainen, ja aloitan siitä, mikä on ilmeisintä: pidän Kylätaskun teoksista. Jos en pitäisi, en kirjoittaisi niistä. Miksi erottaa pitäminen ja arviointi, taiteen tuottama mielihyvä taidetta koskevasta ajattelusta? Mitä silloin edes jäisi jäljelle taidekokemuksesta, asian ytimestä?

Kuvataiteen tuottamalla mielihyvällä en toki tarkoita mitään helppoa tai katsojaa mielistelevää. Taiteen on usein syytä olla hankalaa ja näyttää myös asioita, joita katsoja ei haluaisi nähdä. Olennaista on kuitenkin, että teokset kohtaavat katsojan, houkuttelevat tutustumaan, haastavat katsojan mielistelemättä tätä.

Jotta voisin pitää teoksesta, sen on vedettävä puoleensa, herätettävä kiinnostus, kosketettava aisteja – muutoin taiteen arvostaminen on teennäistä. Taiteen kokemista ei silti tietenkään pidä alistaa pelkille välittömille tunneimpulsseille. Jos tyytyisimme siihen, että pidämme vain asioista, joista spontaanisti saamme mielihyvää, ei taiteellinen herkkyytemme ja ymmärryksemme koskaan kehittyisi ja syvenisi.

Vasta tietoisesta pyrkimyksestä avartaa oman kokemisen ja mielihyvän rajoja voi syntyä taiteellista sivistystä – syvempää ymmärrystä ja jalostuneempaa mielihyvää. Väitän, että näin syntyvä mielihyvä on samalla parasta mahdollista viihdettä. Hyvä taide on ainoa viihteen muoto, joka ei muutu pitkästyttäväksi ja tylsytä mieltä.

Miksi sitten tässä syvemässä muodossa ”pidämme” jostakin enemmän kuin jostakin muusta? Yleispätevää vastausta ei varmastikaan löydy. Jokaisella meistä on runsaasti kokemuksia siitä, miten jokin taideteos tekee vaikutuksen ja jokin toinen jättää kylmäksi. Jokainen tutkailkoon syitä tähän omalla kohdallaan, mutta itseäni vetävät hyvässä taiteessa puoleensa ominaisuudet, jotka olen nimennyt *omaperäisyydeksi, tekemisen taidoksi, oivaltavuudeksi, puhuttelevuudeksi ja omistautuneisuudeksi*. Niitä voi kuvata seuraavasti.

Ensinnäkin on tärkeää, että taiteilija kykenee erottautumaan ja työskentelee *omaperäisellä* tavalla, eikä vain toista jo aiemmin tehtyä vaan tuo kokemus- ja merkitysmaailmaamme jotakin uutta. Toisekseen teoksista voi ilmetä käytännön *tekemisen taito*, eräänlainen käsityöläisyys, harjaannutettu kyky, joka on kyseiselle tekijälle ominainen. Yhtenä nautinnon lähteenä on, että teokset sekä vaativat että tuottavat *oivalluksia*, jotka liittyvät esimerkiksi sisältöön tai muotoon tai itse tekemisen prosessiin ja tekniikkaan. Parhaat teokset *puhuttelevat* katsojaa eli herättävät tunteita ja ajattelua tavalla, jonka vastaanottaja kokee henkilökohtaiseksi, ikään kuin teoksilla olisi jotakin sanottavaa juuri hänelle. Lisäksi pidän olennaisena, että teoksista välittyy taiteellisen työskentelyn *omistautuneisuus* eli pitkäjänteisyys, sinnikkyys, paneutuneisuus, ja vastaanottajalle syntyy vaikutelma, että tekijä on todella asettunut teostensa kanssa yhteiseen elämismaailmaan. Tällöin teosten työstämisestä tulee arvo sinänsä, ei väline mihinkään muuhun.

Kuvatut ominaisuudet eivät ole taiteen arvioimisen yleispäteviä kriteereitä – esitän ne tässä todellakin vain omakohtaisina selityksinäni sille, miksi pidän joistain teoksista ja taiteellisista pyrinnoista enemmän kuin toisista. Siis: pidän Kylätaskun teoksista, koska ne toteuttavat mainittuja piirteitä.

Kun tutustuu Kylätaskun tapaan suhtautua taiteelliseen työhön ja elämään, huomio kiinnittyy etenkin kahteen seikkaan, joita voi kutsua ”epäajanmukaisiksi”, jopa aikamme henkeen nähden vastavirtaan kulkeviksi.

Ensinnäkin vastoin nykytaiteelle tyypillistä itseensä viittaavuutta ja sisäänpäin kääntyneisyyttä Kylätasku rohkenee tarttua suuren mittakaavan inhimillisiin ja metafyyisiin aiheisiin. Ja vastakohtana postmodernin ironian kyllästämälle ilmapiirille hän ei vetäydy teennäiseen viileyteen vaan suhtautuu taiteeseen ja elämään intohimoisesti, osoittaa vilpittömän kiinnostuksensa suuria kysymyksiä kohtaan.

Näitä elämän perimmäisiä kysymyksiä on filosofian ja uskontojen historiassa kutsuttu *perenniaalisiksi*, ikuisesti palaaviksi, pysyvästi lopullisia vastauksia vaille jääviksi. Kylätaskun tuotannossa ikuiset kysymykset asettuvat metafyyssisten ja inhimillisten vastakohtaisuuksien tai vastinparien ja niiden kyseenalaistamisen varaan. Henki ja aine, tietoisuus ja ruumis, ajattelu ja elämys, minuus ja toiseus, halu ja halun kohde, läsnäolo ja poissaolo, näkyvä ja näkymätön – nämä ja monet muut elämää määrittävät vastinparit kohtaavat toisensa niin teosten muodoissa kuin sisällöissä.

Kylätaskun viimeisin teossarja jatkaa ja muuntaa tätä vastinparien peliä. Teoksiin pingotettu läpinäkyvä kangas on sekä aineellinen että eteerinen. Vain kankaan läpinäkyvyyden vuoksi voimme nähdä, mitä sen takana on, mutta toisaalta kangas vaikuttaa näkemiseemme ja antaa oman sävynsä kaikelle, mitä näemme. Kangas on todellisuuden aineellinen pinta, joka mahdollistaa näkemisen. Havainnot – ja niiden tuottamat kokemukset ja tunteet – syntyvät näkyvän ja näkymättömän risteymänä. Esimerkiksi koskettamisen kokemus ei ole aineellinen ilmiö, mutta ilman aineellisuutta kosketusta olisi mahdotonta kokea.

Vastinparien riippuvuus toisistaan ei liity pelkästään todellisuuden perusolemukseen metafyyssissä mielessä, vaan myös sosiaaliseen ja moraaliseen olemassaoloomme. Tietoisuus tarvitsee aineellisuutta ja aistimellisuutta voidakseen tulla todelliseksi ja tiedostaa itsensä. Minuus tarvitsee toiseuden, ihmisen itseys ja identiteetti kehittyvät niiden sosiaalisten suhteiden myötä, joista ihminen omaa olemistaan voi peilata.

Ihmisen yhteisöllisyyden ja elämänfilosofian kannalta Kylätaskun teokset vihjaavat myös vastavuoroisuuden etiikasta. Maailma vastaa, kuten sille huudamme, tekojemme seuraukset palaavat itseemme. Ihminen ei ole koskaan irrallinen yksinäinen itsensä vaan ihmiseen kuuluu myös hänen ympärillään oleva.

Taiteen kannalta on kuitenkin olennaista, ettei Kylätaskun tapa kohdata tämänkaltaisia suuria aihepiirejä ole paperinmakuinen tai teennäisen käsitetaiteellinen. Taiteellisen muodon energinen elämänvoima tulee teoksissa aina ensisijalla. Vastakohtat eivät kivity symboliikaksi tai latistu kliseiksi vaan saavat elävän muodon. Monet hänen varhaisemman tuotantonsa teokset ovat itsessäänkin kuin räiskyvää elämän energiaa, jota ei voi alistaa mihinkään annettuun muotoon, vaan joka pursuaa kuin valuva maali yli ääriivojen ja ulos kankaasta kohti katsojaa.

Kylätaskun teokset synnyttävätkin kiinnostavan jännitteen. Yhtäältä hän on tuotannossaan vahvasti kiinni juuri tässä ja nyt, siinä miten elämä koetaan ja miten elämää hetkessä eletään vahvasti ja tunnevoimaisesti, pyrkien tekemään elämästä – itsestään ja ympärillään olevasta – laadultaan parasta mahdollista. Mutta toisaalta Kylätasku osoittaa teoksillaan, ettei mitään tarvitse ottaa kyseenalaistamatta. Hän asettaa koko todellisuuden luonteen pohdinnan kohteeksi, jopa alkaen ikivanhoista filosofisista, myyttisistä ja uskonnollisista kysymyksistä, jotka koskevat aistiemme luotettavuutta ja todellisuuden unenomaisuutta.

Juuri tätä kahtalaisuutta pidän Kylätaskun taiteen omaperäisimpänä piirteenä. Hänen tuotantonsa toimii todistusaineistona siitä, että on mahdollista olla elinvoimaisesti kiinni tässä ja nyt, mutta silti pohtia ja kyseenalaistaa elämän perusteita. Elämälle voi vastata ”kyllä” ilman varmuutta siitä, mille elämä perustuu – jos millekään.

Suurten perenniaalisten kysymysten käsittelyyn sopii sekin, että Kylätaskun tuotantoon tutustuva alkaa vähitellen huomata yllättäviä viittauksia taiteen historiaan ja perinteeseen. Teosten

asetelmissa voi vilahtaa aavistus klassisten maalausten aihelmista. Tässäkin mielessä Kylätasku on sekoitus mennyttä aikaa ja tulevaisuutta: tulevaisuuteen katsova nostalgikko, uutta etsivä perinteen vaalija.

Onkin osuvaa, että Kylätaskulla on tapana sanoa toivovansa ”uutta renessanssia”. Sekä ihmisen elämänhalun kunnioittaminen että pyrkimys kohdata suuria kysymyksiä tuorein silmin muistuttavat renessanssihumanismin hengestä.

Kylätaskun lausahdus palauttaa mieleen englantilaisen kriitikon Walter Paterin renessanssia käsitelleen teoksen, ehkä kuuluisimman esityksen tuon aikakauden taiteesta. Kirjan monesti lainattu päätösluku on pohjimmiltaan Paterin oman hedonistisen maailmankatsomuksen tiivistys, jossa hän kysyy, miten voisimme täyteläisimmin nauttia elämän yltäkyläisestä energiavirrasta: ”How shall we pass most swiftly from point to point, and be present always at the focus where the greatest number of vital forces unite in their purest energy?” Vastaukseksi Pater tarjoaa juuri taiteen ja sen ilmentämän kauneudenrakkauden ja intohimon: ”Of such wisdom, the poetic passion, the desire of beauty, the love of art for its own sake, has most. For art comes to you proposing frankly to give nothing but the highest quality to your moments as they pass, and simply for those moments’ sake.”

Elämänhalua, elämän hetkien laatua ja taiteen arvoa ylistävät sanat voisivat olla samoja, joilla Kylätasku kuvaa taidettaan ja elämänsämentta. Taide on selvästi myös Kylätaskun vastaus.

Paterin renessanssi-tutkielman loppusanojen mottona on filosofi Herakleitoksen tunnettu fragmentti: *Pánta chorei kai oudèn ménei* – ”kaikki virtaa, mikään ei pysy paikallaan”. Esisokraatikko Herakleitos, yksi ensimmäisistä filosofiista joista on säilynyt tietoa, esitti elämän olevan lakkaamatonta muutosta, elämän virtausta, ja ajatteli sen taustalla vaikuttavan vastakohtien ikuisen kamppailun ja keskinäisen leikin. Jos Herakleitos eläisi nyt, hänkin saattaisi pitää Kylätaskun teoksista.

Tuukka Tomperi

Ville Kylätasku
Maalauksia
tm-galleria 13.5.–31.5.2015
<https://www.painters.fi/galleria/ville-kylatasku/>

Walter Pater, *The Renaissance: Studies in Art and Poetry* (alun perin nimellä *Studies in the History of Renaissance*, 1873). *The Renaissance* (6th edition) Project Gutenbergin sivuilla: <http://www.gutenberg.org/files/2398/2398-h/2398-h.htm>

Pater lainaa Herakleitosta Platonin kirjaamassa muodossa. Alkuperäinen Herakleitoksen fragmentti kuuluu: *Panta rhei, kai ouden menei* (Πάντα ῤεῖ καὶ οὐδὲν μένει).